

BUYRAK YETISHMOVCHILIGIDA BEMORLARNI PARVARISHLASH

Inogamova Nafisa Bahtiyor qizi

Axmedova Xurshida Asqarovna

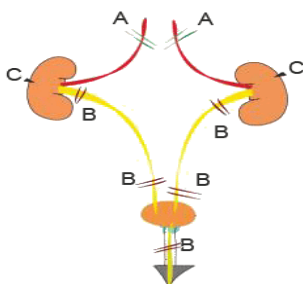
Zangiota Abu Ali ibn Sino nomidagi j.s.t katta o'qituvchilari

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada buyrak yetishmovchiligiva uning davosi, sabablari bo'yicha tasnifi keltirilgan.

Kalit so'zlar: suv, elektrolit, azot va boshqa almashinuv turlari, anuriya, uremiya, glomerulonefrit, piyelonefrit, sil, buyraktosh kasalligi

Buyrak yetishmovchiligi buyrak faoliyatining pasayishi sindromi. To'satdan (o'tkir) yoki sekin-asta (surunkali) ro'y beradi. Ko'p qon yo'qotish, mexanik shikastlanish tufayli qon bosimining pasayib ketishi yoki bemorning qon guruhiga moye kelmaydigan qon quyish, tok urishi, septik abort va boshqa; dorilar va boshqa metall tuzlaridan zaharlanish oqibatida buyrak parenximasining shikastlanishi; siydik yo'lining o'sma yoki buyrak toshlari bilan bekilib qolishi, shikastlanish tufayli ikkala buyrak zararlanishi o'tkir Buyrak yetishmovchiligiga sabab bo'lishi mumkin. O'tkir Buyrak yetishmovchiligida buyrak faoliyati, xususan azot, suvtuz va boshqa moddalar almashinuvi izdan chiqadi, bunda siydik kam ajraladi, ogir hollarda butunlay ajralmay qoladi (anuriya, uremiya). Qonda siydikchil (mochevina) miqdori ko'payadi, organizmning siydikdan zaharlanishi kuzatiladi; teri osti, qorin va ko'krak qafasida suyuqlik to'planadi (suvdan semirish). Surunkali Buyrak yetishmovchiligi asosan buyrak va siydik yo'lining uzoq davom etadigan kasalliklari (glomerulonefrit, piyelonefrit, sil, buyraktosh kasalligi va boshqalar) oqibati bo'lib, buyrak to'qimasining bujmayishi (nefroskleroz) yoki xaltasimon kengayishi (gidronefroz) bilan davom etadi. Tashnalik, og'iz qurishi, teri quruqshab qichishishi, qusish, kamqonlik; nafas a'zolari, yuraktomirlar va me'daichak faoliyatining buzilishi alomatlari kuzatiladi. Siydikning nisbiy zichligi kamayib, miqdori esa ortadi. Buyrak yetishmovchiligi turli kasalliklarda yuzaga keladigan patologik holatdir va buyrakning barcha funktsiyalari buzilishi bilan tavsiflanadi. Bunda suv, elektrolit, azot va boshqa almashinuv turlari izdan chiqadi. O'tkir va surunkali buyrak yetishmovchiligi farqlanadi

O'tkir buyrak yetishmovchiligining sabablari bo'yicha tasnifi:

Buyrak yetishmovchiligi sabablari

Rasmda: A prerenal buyraklar yetishmovchiligi; B postrenal buyrak yetishmovchiligi; C renal buyrak yetishmovchiligi.

Prerenal. Buning sababi buyrak qon oqimining buzilishi. Buyrakka yetarli miqdorda qon kelmaydi. Natijada siydik shakllanishi jarayoni buziladi, buyrak to'qimasida patologik o'zgarishlar yuz beradi. Bemorlarning qariyb yarmida (55%) uchraydi.

Renal. Buyrak to'qimalarining patologiyasi bilan bog'liq. Buyrak qon bilan yetarlicha ta'minlanadi, ammo siydik hosil qila olmaydi. Bemorlarning 40 foizida uchraydi.

Postrenal. Buyrakdagi siydik hosil bo'ladi, lekin siydik chiqarish nayidagi to'siq tufayli chiqa olmaydi. Agar to'siq faqat siydik yo'lida bo'lsa, shikastlangan buyrakning funksiyasini sog'lom buyrak o'ziga oladi — buyrak yetishmovchiligi sodir bo'lmaydi. Bu holat bemorlarning 5 foizida uchraydi.

O'tkir va surunkali buyrak yetishmovchiligida siydikning umumiy tahlilida quyidagilar aniqlanishi mumkin:

- Buyraklar faoliyati buzilganligi sababiga ko'ra siydik zichligi o'zgarishi;
- Oz miqdorda oqsil bo'lishi;
- Siydik-tosh kasalligi, infeksiyalar, o'smalar, jarohatlarda eritrotsitlar mavjudligi;
- Leykositlar infeksiyalar, autoimmun kasalliklarda.

Siydikni bakteriologik tekshirish. Agar buyrak funksiyasi buzilishi infeksiya tomonidan keltirib chiqarilgan bo'lsa, patogen o'rganish davomida aniqlanadi. Bundan tashqari, ushbu tahlil buyrak yetishmovchiligi fonida kelib chiqqan infeksiyani aniqlash, patogenni antibakterial dorilarga sezuvchanligini aniqlash imkonini beradi.

Umumiy qon tahlili. O'tkir va surunkali buyrak yetishmovchiligida umumiy qon tahlilida quyidagi o'zgarishlar aniqlanadi:

- Leykotsitlar sonining ko'payishi, eritrositlar cho'kishi tezligining (ECHT) oshishi infeksiyaning, yallig'lanish jarayonining belgisi;
- Eritrotsitlar va gemoglobin miqdorining pasayishi (anemiya);
- Trombotsitlar soni kamayishi (odatda kam darajada).

Biokimyoviy qon tahlili. Buyrak funksiyasi buzilishi tufayli organizmdagi patologik o'zgarishlarni baholashga yordam beradi. Tahlil davomida buyrak yetishmovchiligi shakliga qarab ma'lum o'ziga xos o'zgarishlar aniqlanadi. Instrumental tashxilash usullari. Ultratovushli tekshiruv (UTT), kompyuterli tomografiya (KT) va magnit rezonans tomografiya (MRT).

Ushbu usullar buyraklarni, ularning ichki tuzilmasini, buyrak kosachalari, jomlari, siydik yo'li, qovuqni tekshirish imkonini beradi. O'tkir buyrak

yetishmovchiligida bu usullar siydik chiqarish yo'llarining torayib qolishi sababini aniqlash uchun qo'llaniladi.

Ultratovushli dopplerografiya. Ultratovush tekshiruvi davomida buyrak tomirlarida qon oqimini baholash mumkin.

Ko'krak qafasi rentgenografiyasi. Buyrak yetishmovchiligi sababi bo'lishi mumkin bo'lgan ba'zi nafas olish tizimi kasalliklarini aniqlash uchun.

Xromosistoskopiya. O'tkir buyrak yetishmovchiligida bemor venasi ichiga buyrak orqali chiqib ketadigan va siydikni bo'yaydigan modda yuboriladi. So'ngra sistoskopiya siydik pufagini siydik yo'li orqali kiritilgan maxsus endoskopik asbob yordamida tekshirish amalga oshiriladi.

O'tkir buyrak yetishmovchiligi bemorni darhol nefrologik statsionarga gospitalizatsiyasini talab qiladi. Agar bemorning ahvoli og'ir bo'lsa, u reanimatsiya bo'limiga yotqiziladi. Davolash buyrak funksiyasi buzilishining sabablariga bog'liq.

Surunkali buyrak yetishmovchiligida davolash uning bosqichiga bog'liq. Dastlabki bosqichda asosiy kasallikni davolash amalga oshiriladi — bu buyrak funksiyasining jiddiy buzilishlarini oldini olishga yordam beradi va keyinchalik ularni bartaraf etish osonroq bo'ladi. Siydik miqdori kamayganligi va buyrak yetishmovchiligi belgilarining paydo bo'lishi kuzatilganda organizmdagi patologik o'zgarishlar bilan kurashishni boshlash kerak. Tiklanish davrida esa oqibatlarini bartaraf etish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. N.A. Muhamadievich, Б.Д. Кодирович. 2020. Олий ва ўрта махсус таълим муассасаларида ҳарбий ватанпарварлик тарбиясини такоминлаштириш. Педагогика ва психологика иновациялар 5 (ISSN 2181-9513), 102-107.

https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=JO8jN4QAAAAJ&citation_for_view=JO8jN4QAAAAJ:2osOgNQ5qMEC

2. N.A. Muhamadievich, B.D. Qodirovich, 2021. XXI asrda ta'lim va fan. XXI asrda ta'lim va fan 3 (2658-7998), 1254.

https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=JO8jN4QAAAAJ&citation_for_view=JO8jN4QAAAAJ:9yKSN-GCB0IC

3. EIE N.A. Muhamadievich, Lutfullaev Mirzokhid Sirojiddinovich Berdirasulov Dilshod Qodirovich ...2021. Samarqand davlat tibbiyot institutida orientirlash kasbiy amaliy jismoniy tarbiya vositasi sifatida, «Спортивное ориентирование как средство профессионально – прикладной физической подготовки в Самаркандском государственном медицинском институте». UzaCADEMIYA ilmiy-uslubiy jurnali 22 (ISSN € -2181-1334), 102-107.

https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=JO8jN4QAAAAJ&citation_for_view=JO8jN4QAAAAJ:qjMakFHDy7sC

4. N.A. Muhamadievich, БД Кодирович, 2022. “БАКТЕРИОЛОГИК ВОСИТАЛАР БИЛАН ЗАРАРЛАНГАН ЎЧОҚДА ЭПИДЕМИЯГА ҚАРШИ ЧОРА ТАДБИРЛАРНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ХУҚУҚИЙ АСПЕКТЛАРИ” Биология ва тиббиёт муаммолари 3 (ISSN 2181-5674), 217-220.

https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=JO8jN4QAAAAJ&citation_for_view=JO8jN4QAAAAJ:UeHWp8X0CEIC

5. N.A. Muhammadievich, BD Kodirovich, 2022. THE PROBLEM OF UNSUFFICIENT ATTENDANCE PHYSICAL EDUCATION LESSONS . World Bulletin of Management and Law 7, 97-98.

https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=JO8jN4QAAAAJ&citation_for_view=JO8jN4QAAAAJ:d1gkVwhDpl0C

6. N.A. Muhamadievich, BD Kodirovich, 2022. Patriotic Education as one of the Components Of National Security. Eurasian Scientific Herald 6, 88-90.

https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=JO8jN4QAAAAJ&citation_for_view=JO8jN4QAAAAJ:u5HHmVD_uO8C

7. ASB N.A. Muhamadievich. Sattarov Karshiboy Norkulovich, 2022. Samarkand State Medical University ...PRINCIPLES OF ORGANIZATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS IN THE PEDAGOGICAL HIGHER EDUCATION UNIVERSITY. International Journal of Early Childhood Special Education (INT-JECS) 14

https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=JO8jN4QAAAAJ&citation_for_view=JO8jN4QAAAAJ:lJcSPb-OGe4C

8. N.A. Muhamadievich, 2022. AHOLI HAYOT FAOLIYATINI MUHOFAZA QILISH HAMDA FAVQULODDA HOLATLAR JARAYONIDA HARAKAT QILISH Journal of New Century Innovations, 16(2), 125–129. Retrieved from

<http://www.newjournal.org/index.php/new/article/view/791>

9. N.A. Muhamadievich, 2023. Protection of Population Life Activities and Action in the Process of Emergencies Eurasian Research Bulletin, 17, 16–18.

Retrieved from <https://geniusjournals.org/index.php/erb/article/view/3279>

10. N.A. Muhamadievich, 2023. TA'LIM MUASSASALARIDA HFX MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH Ustozlar Uchun, 41(1), 117–122. Retrieved from <http://www.pedagoglar.uz/index.php/01/article/view/3074>

11. N.A. Muhamadievich MEASURES AND MEASURES TO ENSURE THE SAFETY OF HUMAN LIFE IN THE FIELD OF WORK Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 11(3), 279–283. Retrieved from <https://giirj.com/index.php/giirj/article/view/4792>